

Suomen porosaamelaiset ry

Lausunto

Inari

6.9.2021

Ympäristöministeriö

Asia: VN/14302/2019

Lausunto luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Suomen porosaamelaisten yhdistys ry (Suomá Boazosámit rs) on ainoa täysin itsenäinen ja riippumaton poronhoidon ammatillinen valtakunnallinen järjestö Suomessa ja sen toiminnan fokus on nimenomaan porosaamelaisten oikeudellisissa ja elinkeinollisissa kysymyksissä. Yhdistyksellä on läheinen toimiva yhteistyösuhde Sámi Sosterin kanssa ja yhdistyksemme tukee pääosin Sámi Sosterin antamaa lausuntoa ja haluaa yhtyä siinä esitettyihin pykäläkohtaisiin kannanottoihin ja esityksiin. Tämän lisäksi haluamme vielä korostaa saamelaisten poronhoitoon liittyviä erityisiä kysymyksiä.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (2 §, 14 §, 21 §)

2§

Pykälän 3 momentin 2 kohdassa olisi parempi puhua saamelaisten oikeuksista alkuperäiskansana perustuslain 17 §:n 3 momentissa käytetyn ilmaisun mukaisesti. Näin on menetelty muun muassa kaivoslaissa (621/2011) ja vesilaissa (587/2011). Siksi haluamme SámiSoster ry:n tavoin esittää, että kyseinen kohta kirjoitetaan muotoon "turvata osaltaan saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan".

13 §

Meikäläinen poro, Rangifer Tarandus Tarandus on evoluution ohjauksessa ehkä kaikkein parhaiten sopeutunut pohjoisen subarktisen ja arktisen alueen luontoon ja ympäristön vaatimukseen ihmisen hyötyeläimenä mitä tulee lämpötilan, lumen ja jään sekä valoisuuden vaihteluun. Tärkeitä avainsanoja ympäristöön sopeutumisessa

ovat mobiliteetti eli poron kykenevyys pitkiin vaelluksiin ja eläimen kyky sopeutua erilaisiin ravinnonkäyttövaihtoehtoihin ja erilaiset ruoansulatuksen strategiat talven kuluessa. Porojen laidunalueiden käyttöoikeuksien tulee mahdollistaa liikkuminen vaellusreittien myötä, puhtaan lumen saaminen pakkaskausina ja jäkäläravinteiset laitumet ja niiden vapaa käyttö. Toisin sanoen valtion tulee taata poronhoitoalueilla poroille esteetön niiden tarvitsemien laitumien käyttö joka voi paikotellen edellyttää laajojakin yhtenäisiä laidunalueita.

14 §

Myös tämän pykälän muotoilua tulisi muuttaa vastaamaan perustuslain 17.3 §:ssä käytettyä ilmaisua. Lisäksi yhdistyksemme esittää, että pykälässä mainittuja suunnitelmia valmisteltaessa on kuultava saamelaiskäräjien ohella myös tämän lausunnon antajaa eli porosaamelaisten yhdistystä ja muita saamelaistahoja kuten alueellisia saamelaisyhdistyksiä ja saamelaisten kotiseutualueen paliskuntia. Tästä tulisi ottaa vähintäänkin maininta pykälän perusteluihin.

21 §

Pykälässä ehdotettuun saamelaiseen ilmastoneuvostoon tulisi nimetä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita laajasti saamelaiskulttuurin eri aloilta, myös muita kuin perinteisten elinkeinojen harjoittajia. Nimettäviä jäseniä tulisi valita laajalti siihen tapaan kuin on selostettu pykälää 13 ja 14 liittyvien ehdotusten kohdalla. Asiasta pitäisi ottaa maininta pykälän perusteluihin.

Suhde perustuslakiin

Hallituksen esitysluonnoksen luvussa 12.3. on käsitelty saamelaisten oikeuksia suhteessa perustuslakiin. Siinä on viitattu ainoastaan saamelaisten perusoikeussäännökseen (PL 17.3 §). Kokonaan mainitsematta on jäänyt perustuslain 121 §:n 4 momentin säännös, jossa saamelaisille turvataan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Itsehallintoa koskeva perustuslain säännös luo hallinnolliset puitteet saamelaisten perusoikeuksien toteuttamiselle ja sen tarkoituksena on turvata saamelaisten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia kieltään, kulttuuriaan ja yhteiskuntaelämänsä koskevissa asioissa.

Tarkemmin tästä itsehallinnosta säädetään saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995). Saamelaisten itsehallintoon kuuluvista tehtävistä voidaan säätää myös muualla laissa. Perustuslain 121.4 §:n säännöksellä on siten suora yhteys ilmastolakiesityksen saamelaisia erityisesti koskeviin pykäliin (§:t 2, 14, 21 ja 22), sillä nämä pykälät osaltaan parantavat saamelaisten osallistumismahdollisuuksia

heidän asemaansa alkuperäiskansana liittyvissä asioissa ja tukevat sitä kautta saamelaisten perustuslaillisen itsehallinnon dynaamista luonnetta. SámiSosterin tavoin yhdistyksemme esittää, että esityksen lukua 12.3. täydennetään viittaamalla perustuslain 121.4 §:n säännökseen, sen merkitykseen ja yhteyteen ilmastolakiesitykseen. Esimerkkiä voisi ottaa niin ikään ympäristöministeriössä valmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi luonnonsuojelulaiksi (ks. s. 255), joka on myös paraikaa lausuntokierroksella.

Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esitysluonnoksen luvussa 4.2.6. käsitellään verraten hyvin esityksen vaikutuksia saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Siinä yhteydessä viitataan saamelaisten perusoikeussäännökseen (PL 17.3 §), mutta myös tässä luvussa on jäänyt mainitsematta perustuslain 121.4 §:n säännös saamelaisten itsehallinnosta, vaikka juuri sen kehittämisestä on kyse ilmastolakiesityksen saamelaisia erityisesti koskevissa säännöseloituksissa, erityisesti 14, 21 ja 22 §:n osalta. Porosaamelaisten yhdistys esittää yhtyen Sámi Sosterin kantaan, että esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskevaa lukua 4.2.6. täydennetään viittaamalla perustuslain 121.4 §:n säännökseen ja toteamalla, että esitys parantaisi saamelaisten osallistumismahdollisuuksia ilmastopolitiikassa ja siten kehittäisi heidän perustuslaillista itsehallintoaan.

Suomen porosaamelaiset ry

Puheenjohtaja Pekka Aikio